

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 26/2021-63

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátskou kanceláriou CREDIS Law s. r. o., Radlinského 2, Bratislava, v mene ktorej koná advokátka a konateľka JUDr. Mária Borovská, proti rozsudku Krajského súdu v Trnave č. k. 23 CoP 91/2018-1038 z 20. mája 2019 a jeho vydaniu predchádzajúcemu postupu takto

r o z h o d o l :

1. Rozsudkom Krajského súdu v Trnave č. k. 23 CoP 91/2018-1038 z 20. mája 2019 **boli porušené** základné právo sťažovateľa na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo na ochranu rodičovstva podľa čl. 41 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo na starostlivosť o deti a ich výchovu podľa čl. 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky a základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Rozsudok Krajského súdu v Trnave č. k. 23 CoP 91/2018-1038 z 20. mája 2019 **zrušuje a vec mu vracia** na ďalšie konanie.
3. Krajský súd v Trnave **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **680,74 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Ústavnej sťažnosti vo zvyšnej časti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkové okolnosti veci

1. Ústavnému súdu bola 18. augusta 2020 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľa (doplnená podaniami z 12. novembra 2020 a 21. decembra 2020), ktorou sa domáha vyslovenia porušenia základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na ochranu rodičovstva podľa čl. 41 ods. 1 ústavy, základného práva na starostlivosť o deti a ich výchovu podľa čl. 41 ods. 4 ústavy, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy rozsudkom Okresného súdu Trnava (ďalej len „okresný súd“) č. k. 8 P 30/2015-942 z 3. mája 2018 a jeho vydaniu predchádzajúcim postupom, rozsudkom Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 23 CoP 91/2018-1038 z 20. mája 2019 a jeho vydaniu predchádzajúcim postupom a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 6 Cdo 4/2020 z 28. mája 2020 a jeho vydaniu predchádzajúcim postupom. Napadnutými rozhodnutiami všeobecných súdov a ich postupmi tak došlo podľa sťažovateľa k porušeniu jeho označených základných práv, preto navrhuje, aby ústavný súd napadnuté rozhodnutia zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie, priznal mu finančné zadost'učinenie v sume 5 000 eur a náhradu trov konania vzniknutých pred ústavným súdom.

1.1 Uznesením č. k. I. ÚS 26/2021-27 z 19. januára 2021 ústavný súd prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť v časti, v ktorej sťažovateľ namieta porušenie jeho základných práv podľa čl. 19 ods. 2, čl. 41 ods. 1 a 4 a čl. 46 ods. 1 ústavy rozsudkom krajského súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia a postupom, ktorý jeho vydaniu predchádzal. Vo zvyšnej časti ústavnú sťažnosť sťažovateľ odmietol z viacerých v predmetnom uznesení bližšie špecifikovaných dôvodov.

2. Z ústavnej sťažnosti, jej príloh a vyžiadaného súdneho spisu okresného súdu vyplýva nasledujúci skutkový stav:

3. Sťažovateľ žil v spoločnej domácnosti spolu s nebohcou matkou maloletého [REDAKOVANÉ] (ďalej len „matka“) v [REDAKOVANÉ], kde sa im [REDAKOVANÉ] narodil maloletý syn [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „maloletý“ alebo „maloleté dieťa“), ktorý má slovenské štátne občianstvo. Starostlivosť o maloletého bola už od jeho narodenia na základe podnetu sťažovateľa predmetom odborného dohľadu kompetentných talianskych úradov z dôvodu obavy o zabezpečenie dôkladnej starostlivosti o dieťa a opakovaných vyjadrení matky, že maloletého nechce a mieni ho dať na adopciu. Po intervencii príslušných úradov bola konštatovaná zlepšujúca sa starostlivosť matky o maloletého, avšak zároveň aj konfliktný vzťah rodičov, absencia sťažovateľa pri pomoci matke so starostlivosťou o maloleté dieťa zapríčinená jeho (údajnou) pracovnou vyťaženosťou. Následne matka spolu s maloletým dieťaťom v decembri 2014 odišla so súhlasom sťažovateľa k svojim rodičom [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] (ďalej len „starí rodičia“) na Slovensko.

4. Návrhom z 13. apríla 2015 sa starí rodičia maloletého domáhali nariadenia neodkladného opatrenia (podľa právnej úpravy účinnej do 30. júna 2016 predbežného opatrenia, pozn.), ktorým

by okresný súd zveril maloletého do ich osobnej starostlivosti, pretože u matky spozorovali neprimerané a agresívne správanie sa k maloleťmu, na základe čoho na ňu podali trestné oznámenie. Súčasne starí rodičia podali aj návrh vo veci samej. Uznesením č. k. 8 P 30/2015-6 zo 14. apríla 2015 v spojení s uznesením krajského súdu č. k. 24 CoP 57/2015-249 z 23. septembra 2015 bolo návrhu starých rodičov vyhovené a maloletý bol predbežne zverený do ich osobnej starostlivosti. Proti matke maloletého bolo následne začaté trestné stíhanie pre zločin týrania blízkej osoby a zverenej osoby príslušnými orgánmi, pričom rozhodnutím krajského súdu č. k. 6 Tpo 43/2015-57 z 2. júla 2015 bola matka prepustená z väzby a okrem iných obmedzení jej bol uložený zákaz styku s maloleťm a zákaz priblížiť sa k nemu na vzdialenosť menšiu ako 5 m.

5. Návrhom vo veci samej a návrhom na nariadenie neodkladného opatrenia zo 6. júla 2015 sa zverenia maloletého do jeho osobnej starostlivosti domáhal aj sťažovateľ. Uznesením okresného súdu č. k. 8 P 30/2015-228 z 13. júla 2015 v spojení s uznesením krajského súdu č. k. 24 CoP 57/2015-249 z 26. augusta 2015 bol návrh sťažovateľa na nariadenie neodkladného opatrenia zamietnutý.

6. V decembri 2015 matka maloletého spáchala samovraždu, preto návrh na zverenie maloletého do spoločnej náhradnej osobnej starostlivosti podali 21. marca 2016 aj krstní rodičia maloletého [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „navrhovatelia“ alebo „zúčastnené osoby“). Následne starí rodičia maloletého vzali svoj návrh späť.

7. Rozsudkom č. k. 8 P 30/2015-942 z 3. mája 2018 okresný súd rozhodol takto:

- zastavil konanie o návrhu starých rodičov z dôvodu spät'vzatia ich návrhu,
- maloletého zveril do spoločnej náhradnej osobnej starostlivosti navrhovateľov, ktorí budú vykonávať osobnú starostlivosť o maloletého, zastupovať maloletého a spravovať jeho majetok v bežných veciach s výnimkou oprávnení zverených majetkovému opatrovníkovi,
- zamietol návrh sťažovateľa na zverenie maloletého do jeho osobnej starostlivosti,
- sťažovateľa zaviazal prispievať na výživu maloletého sumou 100 eur mesačne,
- upravil styk sťažovateľa s maloleťm každý posledný víkend v mesiaci v piatok od 16.00 h do 18.30 h a v sobotu od 10.30 h do 18.00 h s tým, že sťažovateľ je povinný 24 hodín pred stykom navrhovateľom oznámiť, či sa styk uskutoční, a navrhovateľom uložil povinnosť maloletého na styk so sťažovateľom riadne pripraviť a
- žiadnemu z účastníkov ani štátu nepriznal právo na náhradu trov konania.

7.1. Svoje rozhodnutie týkajúce sa osobnej starostlivosti okresný súd odôvodnil stavom aktuálnym v čase jeho rozhodovania a najlepším záujmom maloletého dieťaťa, ktorému podľa súdu zodpovedá jeho zverenie do spoločnej náhradnej osobnej starostlivosti navrhovateľov. Okresný súd odkázal na závery znaleckého posudku, podľa ktorých by vytrhnutie maloletého z prostredia, na ktoré je zvyknutý, malo na neho nepriaznivé dôsledky a bolo by spojené s traumou na celý život. Súčasne bolo znaleckým dokazovaním preukázané, že navrhovatelia majú pre starostlivosť o maloletého vytvorené lepšie predpoklady ako sťažovateľ, ktorý podľa okresného súdu napriek deklarovanému záujmu nevyužil možnosť stýkať sa s maloleťm v stanovenom rozsahu a nezabezpečil mu ani výučbu talianskeho jazyka, čo by zmiernilo negatívne dopady súvisiace s presťahovaním sa dieťaťa do miesta bydliska sťažovateľa ([REDAKOVANÉ]).

8. Na základe odvolania sťažovateľa sa krajský súd napadnutým rozsudkom v celom rozsahu stotožnil s dôvodmi rozsudku okresného súdu, preto ho ako vecne správny potvrdil podľa § 387

ods. 2 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) a žiadnemu z účastníkov nepriznal právo na náhradu trov odvolacieho konania.

8.1. V odôvodnení napadnutého rozsudku krajský súd poukázal na vyhrotený a konfliktný vzťah sťažovateľa a nebohej matky maloletého dieťaťa v čase ich spolužitia v spoločnej domácnosti v ■■■■■ ktorého dôsledkom bol aj nariadený edukačný dohľad talianskych úradov nad rodinou maloletého. Sťažovateľ podľa krajského súdu v uvedenom čase neprejavoval o maloletého skutočný záujem a nebol schopný ani adekvátnej starostlivosti o neho, hoci sa o svojho syna starať mohol, čo vyplýva z uznesení súdu pre maloletých v Bolzano zo 17. júla 2014 a z 11. novembra 2015. S ohľadom na výsledky vykonaného dokazovania vrátane toho znaleckého sa krajský súd stotožnil s názorom okresného súdu o splnení podmienok na zverenie maloletého ■■■■■ do náhradnej osobnej starostlivosti navrhovateľov (krstných rodičov maloletého). Podľa krajského súdu sa sťažovateľovi nepodarilo v konaní náležite preukázať, že je schopný zabezpečiť maloletému riadnu starostlivosť, pričom dôležitou skutočnosťou pre rozhodnutie krajského súdu bola aj adaptácia maloletého na prostredie, v ktorom dlhodobo, od dovŕšenia jedného roku veku vyrastá, a tiež na osoby, s ktorými žije a má s nimi vytvorený blízky vzájomný vzťah. Podľa krajského súdu by preto bolo nepredstaviteľné vytrhnúť maloletého z prostredia, na ktoré je zvyknutý a zveriť ho sťažovateľovi, ktorý žije v cudzom štáte a ktorého jazyk maloletý neovláda. Súčasne krajský súd zdôraznil, že v zmysle záverov znaleckého posudku navrhovateľa disponujú kvalitnejšími osobnostnými predpokladmi na výchovu dieťaťa ako sťažovateľ, pričom zverenie maloletého do jeho výlučnej starostlivosti by pre maloletého predstavovalo ohrozenie jeho riadnej výchovy.

9. Proti rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie, pričom jeho prípustnosť vyvodzoval z § 420 písm. f) CSP a súčasne aj § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

9.1. Najvyšší súd vo vzťahu k sťažovateľom namietanej vade zmätočnosti podľa § 420 písm. f) skonštatoval, že tento uplatnený dovolací dôvod nebol daný, pretože krajský súd dostatočným spôsobom odôvodnil svoj rozsudok a zrozumiteľne vysvetlil úvahy, ktorého ho viedli k záveru o zverení maloletého dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti navrhovateľov, preto v tejto časti dovolanie odmietol podľa § 447 písm. c) CSP. V prípade uplatneného odvolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP dospel najvyšší súd k záveru, že v dovolaní sťažovateľa absentuje riadne vymedzenie právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie krajského súdu a pri ktorej riešení sa mal krajský súd odkloniť od ustálenej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu. V tejto časti preto najvyšší súd dovolanie sťažovateľa odmietol ako neprípustné podľa § 447 písm. f) CSP.

II.

Argumentácia sťažovateľa

10. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti argumentuje, že konajúce súdy sa vo svojich rozhodnutiach žiadnym spôsobom nevysporiadali s nevyhnutnosťou zverenia jeho maloletého syna do náhradnej osobnej starostlivosti a neuviedli žiadne skutočnosti, ktoré ho ako rodiča – otca vylučujú a diskvalifikujú z osobnej starostlivosti o maloletého. Sťažovateľ počas celého priebehu konania pred konajúcimi súdmi deklaroval a preukazoval, že je pripravený a schopný prevziať osobnú starostlivosť o maloletého, avšak práve v dôsledku plynutia času došlo na strane maloletého dieťaťa k zásadnej zmene, pretože maloletý mal v čase začatia konania jeden a pol roka a v čase jeho skončenia šesť a pol roka, čo spôsobilo, že sa adaptoval na svoje okolie a osoby s ním žijúce.

11. Vo vzťahu ku krajskému súdu sťažovateľ konkrétne namieta, že v napadnutom rozsudku krajský súd poukázal len na rozhodnutia talianskych súdov vydané v rokoch 2014 až 2015 a na ich základe konštatoval, že sťažovateľ nepreukázal skutočný záujem o maloletého. Krajský súd však nezohľadnil, že situácia sa počas napadnutého konania prebiehajúceho v rokoch 2015 až 2018 zásadným spôsobom zmenila, a preto podľa názoru sťažovateľa bola nevyhnutnosť zverenia maloletého do náhradnej osobnej starostlivosti navrhovateľov odôvodnená neaktuálnym skutkovým stavom. Sťažovateľ ďalej vyjadruje presvedčenie, že povinnosťou všeobecných súdov bolo umožniť mu zlúčenie s jeho maloletým synom a zabezpečiť mu možnosť realizácie jeho rodičovských práv a povinností. Na podporu uvedeného sťažovateľ na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) a ústavného súdu.

III.

Vyjadrenie krajského súdu, zúčastnených osôb a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie krajského súdu

12. Krajský súd vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti č. k. Spr 64/21 zo 17. februára 2021 zdôraznil, že v konaní bol zohľadnený najlepší záujem maloletého dieťaťa, pričom rozsiahle vykonané dokazovanie preukázalo, že sťažovateľ nedokáže maloletému zabezpečiť riadnu starostlivosť, čo predstavovalo výnimočný dôvod na zverenie maloletého do náhradnej osobnej starostlivosti navrhovateľov. Ani v ústavnej sťažnosti sťažovateľ neuvádza konkrétne skutočnosti svedčiacie o tom, že sa v čase rozhodovania konajúcich súdov bol schopný o maloletého syna postarať a rovnako nešpecifikuje, ktoré podstatné okolnosti zmenenej situácie na strane maloletého nechal krajský súd pri rozhodovaní do úvahy. Krajský súd svoj prijatý záver riadne zdôvodnil, pričom prihliadol na všetky v konaní tvrdené a preukázané skutočnosti. Rovnako nemožno podľa krajského súdu súhlasiť s tvrdením sťažovateľa, že mu bolo znemožnené realizovať výkon jeho rodičovských práv a povinností, pretože v konaní bolo nariadené neodkladné opatrenie, ktorým bol upravený jeho styk s maloletým, a rovnako je výrok o úprave styku súčasťou samotného rozhodnutia vo veci samej. Na záver krajský súd poukázal na dočasnosť rozhodnutia a možnosť jeho zmeny v prípade preukázanej podstatnej zmeny pomerov na strane účastníkov konania.

III.2. Vyjadrenie zúčastnených osôb

13. Oznámeniami z 12. februára 2021 ústavný súd upovedomil navrhovateľov a Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Trnava (ďalej len „kolízny opatrovník“) ako zúčastnené osoby o podanej ústavnej sťažnosti sťažovateľa (§ 126 zákona o ústavnom súde) a umožnil im vyjadriť sa k jej vecnej stránke v lehote 14 dní od doručenia upovedomenia.

14. Vo vyjadrení z 25. februára 2021 doručenom ústavnému súdu 4. marca 2021 navrhovateľa [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] uvádzajú, že napriek snahe okresného súdu umožniť sťažovateľovi realizáciu jeho rodičovských práv bolo z postoja sťažovateľa počas celého súdneho konania zrejmé, že sa zverenia maloletého do jeho osobnej starostlivosti domáhal iba preto, že sa to odo neho ako biologického rodiča očakávalo, a nie z dôvodu jeho skutočného záujmu o maloletého. Poukazujú na to, že aj keď bol styk sťažovateľa s maloletým dieťaťom upravený neodkladným

opatrením, sťažovateľ rozsah poskytnutého časového priestoru nevyužíval, maloletému nezabezpečil ani výučbu talianskeho jazyka a rovnako nemal snahu naučiť sa materinský jazyk svojho syna. Sťažovateľ okresnému súdu nepredložil v požadovanej forme a obsahu listiny preukazujúcej jeho povesť v mieste bydliska a na pracovisku a dôkazy o zabezpečení predškolského zariadenia pre maloletého. Navrhovatelia poukazujú na evidentný nezáujem sťažovateľa o maloletého už v čase, keď žil s matkou maloletého v spoločnej domácnosti v ■■■■■, čo preukazujú správy tamajších príslušných úradov, z ktorých je zrejmé, že maloletý nemôže byť zverený do osobnej starostlivosti sťažovateľa. Sudca talianskeho súdu konštatoval, že sťažovateľ maloletého opustil, keď matku so synom ponechal v decembri 2014 na Slovensku a vrátil sa späť do ■■■■■ pričom maloletého navštívil až o pár mesiacov neskôr. Taliansky súd pritom avizoval možné umiestnenie maloletého do ústavnej výchovy v prípade jeho návratu do ■■■■■. Ďalej navrhovatelia zdôrazňujú, že prezentované predstavy sťažovateľa o jeho osobnej starostlivosti o maloletého ostávajú len v teoretickej rovine, pričom sťažovateľ dosiaľ nerealizoval žiadne reálne kroky k upevneniu a rozvinutiu jeho vzťahu so synom. Podľa navrhovateľov tieto skutočnosti potvrdil aj súdom ustanovený znalec, ktorý konštatoval, že sťažovateľ nie je spôsobilý zabezpečiť osobnú starostlivosť o maloletého, pričom z hľadiska zdravého fyzického a psychického vývoja maloletého dieťaťa bolo jeho zverenie do ich starostlivosti logickým a najlepším riešením. V závere navrhovatelia vyjadrujú pochybnosť o skutočných pohnútkach sťažovateľa, ktorý má predovšetkým záujem o dedičstvo maloletého.

15. Kolízny opatrovník sa k doručenej ústavnej sťažnosti sťažovateľa v stanovenej lehote ani do rozhodnutia ústavného súdu nevyjadril.

III.3. Replika sťažovateľa

16. Sťažovateľ doručil ústavnému súdu 1. apríla 2021 repliku k argumentácii krajského súdu a zúčastnených osôb.

16.1. Vo vzťahu k obsahu vyjadrenia krajského súdu sťažovateľ opätovne namieta, že krajský súd sa v napadnutom rozsudku žiadnym spôsobom nevysporiadal s jeho námietkou týkajúcou sa negatívneho ovplyvňovania maloletého tretími osobami a s aspektom nevyhnutnosti jeho zverenia do náhradnej osobnej starostlivosti navrhovateľov. Sťažovateľ zdôrazňuje, že o zverení dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti inej osoby než rodiča je možné uvažovať až v prípade, keď rodičia nezabezpečujú alebo nemôžu o neho zabezpečiť osobnú starostlivosť, pričom tento zásah do rodinného života musí byť odôvodnený jeho nevyhnutnosťou a nielen výlučne zlepšením doterajších životných podmienok dieťaťa. V napadnutom rozsudku krajského súdu pritom neboli konštatované také skutočnosti, ktoré by sťažovateľa ako otca jednoznačne diskvalifikovali z osobnej starostlivosti o maloletého. Sťažovateľ poukazuje na skutočnosť, že uskutočnil potrebné kroky na prevzatie, resp. obnovenie osobnej starostlivosti o maloletého a okresnému súdu predložil listiny preukazujúce zabezpečenie škôlky pre maloletého, dôkazy o jeho bytových a pracovných podmienkach a o výške jeho príjmu.

16.2. K vyjadreniu zúčastnených osôb sťažovateľ uvádza, že aj keď v minulosti pricestoval z ■■■■■ na Slovensko na účel realizácie styku so synom, tento mu bol starými rodičmi opakovane znemožnený a rovnako ani navrhovatelia nerešpektovali miesto odovzdania maloletého pri začatí styku stanovené v rozsudku okresného súdu. Poukazuje na okolnosti spolužitia s nebohrou matkou maloletého, ktorá nezvládala výchovu o ich syna, preto po ich vzájomnej dohode spolu

s maloletým odcestovala na určitý čas k svojim rodičom na Slovensko. V uvedenom čase sťažovateľ nemal vytvorené podmienky na zabezpečenie starostlivosti o maloletého, preto súhlasil s jeho dočasným zverením do osobnej starostlivosti starých rodičov, pričom počas celej doby prejavoval o maloletého skutočný záujem. Snahu o zverenie maloletého do jeho osobnej starostlivosti podporovala aj nebohá matka maloletého, ktorá sa opakovane vyjadrila, že si praje, aby bol maloletý odovzdaný sťažovateľovi. Sťažovateľ si postupne vytvoril všetky podmienky, aby mohol maloletému poskytnúť adekvátnu starostlivosť, so zamestnávateľom sa dohodol na skrátení pracovného úväzku a pre maloletého zabezpečil profesionálnu starostlivosť v predškolskom zariadení. Navrhovatelia vo svojom vyjadrení podľa sťažovateľa poukazujú na neaktuálne informácie, ktoré ním boli navyše ešte v priebehu prvoinštančného konania vyvrátené. Rozhodnutie talianskeho súdu, na ktoré navrhovatelia odkazujú a podľa ktorého mal byť maloletý umiestnený do ústavu pre maloletých v prípade jeho návratu do [REDAKOVANÉ] bolo vydané v čase, keď bol maloletý ohrozovaný na zdraví a živote svojou matkou, a teda bolo neaktuálne už v roku 2016. Sťažovateľ vyjadruje nesúhlas s tvrdením navrhovateľov, že je motivovaný len majetkom, ktorý jeho maloletý syn zdedil po svojej nebohej matke, pričom je pripravený tento svoj nezáujem potvrdiť aj právnymi krokmi. V závere akcentuje svoj skutočný záujem o výchovu maloletého a uvádza, že napriek súčasnej situácii udržiava s maloletým pravidelný kontakt prostredníctvom mobilnej aplikácie a videohovoru.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

17. Ústavný súd v prvom rade zdôrazňuje princíp minimalizácie zásahov do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, ktorý je odrazom toho, že ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) stojí mimo sústavu všeobecných súdov, a preto nie je oprávnený preskúmať a posudzovať, či bol v konaní pred všeobecnými súdmi náležite zistený skutkový stav a aké právne závery z tohto zisteného skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa zásadne obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Interpretácia a aplikácia právnych predpisov je totiž primárne úlohou všeobecných súdov, pričom zásah ústavného súdu je namieste len v prípade najvážnejších pochybení predstavujúcich porušenie základných práv a slobôd garantovaných ústavou, predovšetkým keď rozhodovací proces vykazuje znaky arbitrárnosti. O arbitrárnosti a svojvôli pri výklade zákonného predpisu všeobecným súdom by pritom bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (I. ÚS 494/2014).

18. Obzvlášť rezervovaný postoj deklaruje ústavný súd opakovane vo svojej judikatúre vo vzťahu k prieskumu rozhodnutí všeobecných súdov v rodinnoprávnych veciach, pretože práve všeobecné súdy majú vzhľadom na svoju nezastupiteľnú osobnú skúsenosť vyplývajúcu z bezprostredného kontaktu s účastníkmi konania a inými osobami zúčastnenými na konaní a z ich znalosti rodinnej situácie vytvorené najlepšie podmienky pre vykonanie dokazovania, zistenie skutočného stavu veci (§ 35 Civilného mimosporového poriadku) a spravodlivé rozhodnutie vo veci reflektujúce predovšetkým najlepší záujem maloletého dieťaťa v súlade s čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa

[porovnaj uznesenia Ústavného súdu Českej republiky č. k. II. ÚS 1551/20 z 23. júna 2020 a č. k. III. ÚS 1283/20 zo 16. júna 2020, rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Bronda proti Taliansku z 9. 6. 1998, č. sťažnosti 22430/93, bod 59]. Prieskumná právomoc ústavného súdu sa tak koncentruje na posúdenie, či zo strany všeobecných súdov nejde o skutočne extrémny exces predstavujúci porušenie ústavou alebo medzinárodnými zmluvami zaručených práv.

IV.1. Princípy vyplývajúce z judikatúry ústavného súdu a EŠLP

19. Ústavný súd, rovnako ako Európsky súd pre ľudské práva vo svojej judikatúre opakovane akcentuje význam práva na rodinný život zaručeného v čl. 19 ods. 2 ústavy. Vzhľadom na to, že ústava pojem „súkromný a rodinný život“ bližšie nedefinuje, ústavný súd pri vymedzení obsahu uvedených pojmov prihliada aj na príslušnú judikatúru týkajúcu sa predovšetkým čl. 8 dohovoru, keďže základné práva a slobody podľa ústavy je potrebné vykladať a uplatňovať v zmysle a duchu medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách (PL. ÚS 5/93, PL. ÚS 15/98).

20. Základným elementom rodinného života je spolužitie rodičov a detí a ich vzájomné prežívanie obojstrannej prítomnosti (rozhodnutie EŠLP vo veci Kutzner proti Nemecku z 26. 2. 2002, sťažnosť č. 46544/99, bod 58; už citované rozhodnutie vo veci Bronda proti Taliansku, bod 51), pričom práve v tomto rámci sa má uskutočňovať starostlivosť o dieťa a jeho výchova zo strany rodičov. Právo rodiča vychovávať svoje dieťa a starať sa oň nachádza svoje vyjadrenie v čl. 41 ústavy, pričom na rovnakom mieste ústava zaručuje aj dieťaťu právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Jeho obsahovou náplňou je ochrana tak detí, ako aj rodičov v súvislosti s obmedzením práv rodičov a v súvislosti s odlúčením maloletých detí od rodičov (PL. ÚS 14/05). Väzba medzi rodičom a dieťaťom totiž predstavuje najprirodzenejšiu ľudskú väzbu a jeden z prvoradých predpokladov ľudského vývoja (nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. IV. ÚS 2244/09, bod 43). Akékoľvek opatrenie štátu narúšajúce túto väzbu, resp. spoločný život rodičov a detí tak znamená zásah do práva na rodinný život (rozsudok veľkého senátu EŠLP vo veci K. a T. proti Fínsku z 12. 7. 2001, sťažnosť č. 25702/94, bod 151, rozhodnutie vo veci Johansen proti Nórsku zo 7. 8. 1996, bod 52). Rozdelenie rodiny predstavuje veľmi závažný zásah do základných ľudských práv, ktorý musí byť založený na dostatočných relevantných argumentoch motivovaných záujmom maloletého dieťaťa (rozhodnutie veľkého senátu EŠLP vo veci Scozzari a Giunta proti Taliansku z 13. 7. 2000, sťažnosť č. 39221/98 a 41963/98).

21. Je však potrebné zdôrazniť, že právo na rodinný život nie je právom absolútnym. Tak ako je zaručené v čl. 19 ods. 2 ústavy podlieha tzv. imanentným obmedzeniam plynúcim priamo z ústavného poriadku, čo znamená, že ústava neposkytuje ochranu súkromného a rodinného života pred akýmkoľvek zasahovaním, ale zaručuje ochranu len pred takým zasahovaním, ktoré je neoprávnené. V súlade s účelom práva na súkromie môžu orgány verejnej moci, fyzické aj právnické osoby zasahovať do súkromného a rodinného života iných vtedy, ak ich zasahovanie možno hodnotiť ako oprávnené (II. ÚS 7/1999). V zmysle čl. 41 ods. 4 ústavy potom môžu byť práva rodičov na starostlivosť o deti a ich výchovu obmedzené a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti vôli rodičov len rozhodnutím súdu na základe zákona, pričom v zmysle čl. 13 ods. 4 ústavy sa musí dbať na podstatu a zmysel takých obmedzení a môžu sa použiť len na ustanovený cieľ. Rovnako aj dohovor umožňuje v čl. 8 ods. 2 oprávnené zasiahnuť do práva na rešpektovanie rodinného života, avšak taký zásah musí byť v súlade so zákonom, musí sledovať legitímny cieľ a byť nevyhnutný v demokratickej spoločnosti (rozhodnutie vo veci Haase proti Nemecku

z 8. 4. 2004, sťažnosť č. 11057/02, bod 83). V rámci tejto podmienky ESLP kladie dôraz aj na dodržiavanie pozitívnych záväzkov štátu vyplývajúcich z práva na rešpektovanie rodinného života a tiež procedurálnych aspektov tohto práva.

22. Esenciálnym a primárnym kritériom pri všetkých rozhodnutiach týkajúcich sa detí však vždy musí byť najlepší záujem maloletého dieťaťa, ktorý sa podľa ESLP skladá z dvoch zložiek. Na jednej strane vyžaduje udržiavanie väzieb dieťaťa s jeho rodinou, okrem prípadov, keď sa konkrétna rodina preukáže ako nevhodná. Z toho vyplýva, že rodinné väzby môžu byť pretrhnuté iba vo veľmi výnimočných prípadoch a musí byť vykonané všetko v záujme zachovania osobných vzťahov a ak je to vhodné, v záujme obnovy rodiny. Na druhej strane je v záujme dieťaťa, aby bola jeho výchova zabezpečená v stabilnom prostredí a rodičom nemôže byť podľa čl. 8 dohovoru umožnené uplatňovať opatrenia, ktoré by mohli poškodiť zdravie alebo vývoj dieťaťa (rozhodnutie vo veci Neulinger a Shuruk proti Švajčiarsku zo 6. 7. 2010, sťažnosť č. 41615/07, bod 136). Článok 8 dohovoru tak vyžaduje zo strany orgánov verejnej moci rozhodovanie zachovávajúce rovnováhu medzi záujmami dieťaťa a záujmami rodičov, osobitná pozornosť v tomto procese však musí byť venovaná najlepšiemu záujmu dieťaťa, ktorý v závislosti na jeho povahe a význame môže nad záujmami rodičov prevážiť (rozhodnutie vo veci Sahin proti Nemecku z 8. 7. 2003, sťažnosť č. 30943/96, bod 66).

IV.2. Posúdenie konkrétneho prípadu sťažovateľa

23. V rámci prezentovaných princípov a východísk ústavný súd posúdil ústavnú sťažnosť sťažovateľa a zistil, že je potrebné jej vyhovieť, pretože k naplneniu týchto princípov napadnutým rozsudkom krajského súdu (v spojení s rozsudkom okresného súdu) nedošlo.

24. Z už uvedeného je zrejmé, že rozhodnutím konajúcich súdov o zverení maloletého dieťaťa do spoločnej náhradnej osobnej starostlivosti navrhovateľov (§ 46 zákona o rodine) došlo k zásahu do práv sťažovateľa ako otca maloletého, no súčasne aj k zásahu do práv samotného maloletého vyrastať so svojím (jediným žijúcim) biologickým rodičom. Úlohou ústavného súdu tak bolo posúdiť, či bol tento zásah legitímny, dostatočne odôvodnený a či sa krajský súd (rovnako ako okresný súd) nedopustil pri výklade a aplikácii príslušných právnych noriem vzťahujúcich sa na vec sťažovateľa interpretačnej svojvôle a či rešpektoval obsah a zmysel týchto relevantných zákonných ustanovení.

25. Sťažovateľ vidí porušenie svojich práv v tom, že konajúce súdy rozhodli o zverení jeho maloletého dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti navrhovateľov napriek tomu, že na prijatie takého rozhodnutia neboli splnené hmotnoprávne podmienky vyžadované zákonom o rodine, a to predovšetkým preukázanie jeho nespôsobilosti ako otca zaistiť maloletému riadnu starostlivosť, pričom súdy podľa sťažovateľa súčasne rezignovali na svoju povinnosť prijať adekvátne kroky umožňujúce obnovenie jeho spoluzitia s maloletým.

26. V rámci prieskumu ústavnej akceptovateľnosti napadnutého rozsudku krajského súdu preto ústavný súd považuje za relevantné zohľadniť v prvom rade obsah inštitútu náhradnej osobnej starostlivosti a tiež jeho vzťah k rodičovským právam a povinnostiam.

27. Rozhodnutie súdu o zverení maloletého dieťaťa do náhradnej starostlivosti podľa § 44 zákona o rodine (bez ohľadu na konkrétny druh) nepochybne predstavuje podstatný a faktický zásah

do výkonu rodičovských práv a povinností, pretože týmto inštitútom sa nahrádza výkon jednej časti rodičovských práv a povinností, a to práve osobnej starostlivosti o dieťa. Ustanovenie § 44 zákona o rodine upravuje rôzne formy náhradnej osobnej starostlivosti, pričom súdy sú povinné rešpektovať ich systémovú prioritu tak sú zoradené v odseku 3 predmetného ustanovenia. Všetky formy náhradnej starostlivosti sa však vyznačujú charakteristickými znakmi, ktorými sú nevyhnutnosť, dočasnosť a ich nariadenie len na základe rozhodnutia súdu.

28. Jednou z foriem náhradnej starostlivosti, ktorá má prioritné miesto pred inými jej formami (pestúnska starostlivosť, ústavná starostlivosť) je náhradná osobná starostlivosť podľa § 45 zákona o rodine, resp. spoločná náhradná starostlivosť podľa § 46 zákona o rodine, ktorú charakterizuje práve prostredie blízke dieťaťu. Zákon o rodine v § 45 neurčuje žiadne hmotnoprávne podmienky pre zverenie dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti inej osoby ako rodiča, preto aj pri rozhodovaní o tejto forme náhradnej starostlivosti je súd povinný subsidiárne aplikovať § 44 zákona o rodine a z neho plynúce podmienky na prijatie takéhoto rozhodnutia. Súd teda môže dieťa zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti inej osoby než rodiča, ak rodičia osobnú starostlivosť z rôznych objektívnych alebo subjektívnych dôvodov nezabezpečujú alebo nemôžu zabezpečiť. Podľa čl. 7 Dohovoru o právach dieťaťa má totiž každé dieťa okrem iného právo poznať svojich rodičov a právo na ich starostlivosť. Rodičovi bude rozhodnutím súdu o zverení jeho dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti fakticky zasiahnuté do jeho práva mať dieťa u seba (toto mu bude odňaté úplne), do jeho práva určiť miesto pobytu dieťaťa (odvodzuje sa od miesta pobytu náhradného rodiča, nie rodiča), do jeho práva rozhodovať o dieťati (môže rozhodovať len v iných než bežných veciach) a do jeho práva výchovne na dieťa pôsobiť (obmedzilo sa fakticky na čas styku). V prípade posudzovania splnenia podmienok pre nariadenie náhradnej osobnej starostlivosti je pritom konajúci súd povinný vziať do úvahy len dve skutočnosti – záujem maloletého dieťaťa a to, či sa skutočne žiadny z rodičov nemôže alebo nechce o svoje dieťa starať (t. j. nevyhnutnosť náhradnej osobnej starostlivosti), pričom záver svedčiaci o tom, že žiadny z rodičov nie je schopný náležitým spôsobom zaistiť riadnu výchovu dieťaťa musí vychádzať zo starostlivého a spoľahlivého objasnenia týchto okolností. Zverenie dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti nemá byť trvalým riešením, po nariadení ktorého sa súd uspokojí s faktom, že o dieťa je osobne postarané. Je to len prvý krok v zabezpečení jeho práv. Následne musí štát urobiť všetky ostatné možné kroky na to, aby toto riešenie nebolo definitívne a aby sa v čo najkratšom čase obnovila rodičovská starostlivosť o dieťa (bližšie pozri Pavelková, B. *Zákon o rodine. Komentár. 3. vydanie*. Bratislava : C.H. Beck, 2019. s. 271 až 294).

29. V kontexte opísaných východísk, po preskúmaní posudzovanej veci a zohľadňujúc všetky jej špecifické okolnosti, ústavný súd konštatuje, že napadnutý rozsudok krajského súdu nemožno považovať z ústavného hľadiska za udržateľný a akceptovateľný, pretože nespĺňa požiadavky kladené na riadne (náležité) odôvodnenie zodpovedajúce v konaní zistenému skutkovému stavu a vychádzajúce z ústavne konformného výkladu a aplikácie uplatnených relevantných právnych noriem. K predmetnému záveru ústavný súd dospel predovšetkým po konfrontácii obsahu vyžiadaného spisu okresného súdu sp. zn. 8 P 30/2015 s odôvodnením napadnutého rozsudku krajského súdu.

30. Skutočnosti, na ktorých krajský súd založil svoje rozhodnutie o nevyhnutnosti zverenia maloletého dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti navrhovateľov, ktorá má byť v najlepšom záujme maloletého, nie sú podľa názoru ústavného súdu dostatočne odôvodnené, pričom právne

závery krajského súdu odporujú princípom uvedeným v časti IV.1. tohto nálezu, judikatúre ESĽP a rovnako aj účelu a zmyslu ustanovení zákona o rodine regulujúcich inštitút náhradnej starostlivosti.

31. Z odôvodnenia napadnutého rozsudku vyplýva, že krajský súd za významnú okolnosť opodstatňujúcu zverenie dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti považoval neschopnosť sťažovateľa zabezpečiť maloletému dieťaťu riadnu starostlivosť, o čom podľa krajského súdu svedčia rozhodnutia talianskeho súdu pre maloletých (vydané v rokoch 2014 a 2015, pozn.) a výsledky nariadeného znaleckého dokazovania. Krajský súd sťažovateľovi výslovne vytkol jeho zlyhanie pri výchove maloletého v období, keď žil v spoločnej domácnosti so zosnulou matkou maloletého a maloletý bol v tom čase v útlom veku, pričom v tomto smere uviedol, že „otec nebol schopný vytvoriť pre dieťa žiadne pokojné prostredie a zázemie ani v tom smere, že by dokázal slušne vychádzať s matkou dieťaťa, nebol jej oporou, nepomáhal jej, naopak, vzťahy medzi nimi boli neustále konfliktné a nie je podstatné, aké mal na to otec dôvody... (bod 42 napadnutého rozsudku)

... vykonaným dokazovaním v prejednávanej veci sa otcovi nepodarilo preukázať, že by bol schopný sa o dieťa v súčasnosti trvalo postarať, čo vyplynulo nielen z vyššie uvedených rozhodnutí talianskeho súdu pre maloletých, ale aj zo znaleckého posudku. Zjednodušene povedané, otec v čase, keď mal možnosť sa o maloletého trvalo postarať, to nedokázal a v súčasnosti počas konania vyšlo najavo, že jeho starostlivosť o syna je len v rovine teórie, sľubov a predstáv. Stará matka podávala do spisu viacero informácií o priebehu styku otca s dieťaťom, z ktorých vyplýva, že keď otec príde za synom, nevydrží s ním viac ako dve hodiny (a čo otec v podaniach nepopiera), čo tiež nesvedčí o tom, že otec je schopný sa o dieťa starať neustále...“. Krajský súd súčasne poukázal na to, že maloletý sa zžil s prostredím, v ktorom vyrastá od štrnástich mesiacov, a vytrhnutie z tohto prostredia by bolo s odkazom na tvrdenie súdneho znalca „nepredstaviteľné“, pričom podľa krajského súdu „nastala taká situácia, že v prípade zverenia dieťaťa otcovi by došlo k ohrozeniu riadnej výchovy dieťaťa, čo je možné konštatovať s pravdepodobnosťou hraničiacou s istotou a preto bolo správne a v najlepšom záujme dieťaťa zveriť ho náhradnej osobnej starostlivosti navrhovateľov“ (bod 43 napadnutého rozsudku).

32. Ústavný súd si je vedomý, že konajúce súdy stáli pri rozhodovaní vo veci sťažovateľa pred neľahkou úlohou vyvažovania práv zúčastnených osôb, zohľadňujúc pritom predovšetkým najlepší záujem maloletého dieťaťa ako prioritné hľadisko. Ako však už ústavný súd uviedol, pri takom závažnom zásahu do výkonu rodičovských práv a povinností, akým je zverenie maloletého dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti inej osoby než rodiča, musí mať konajúci súd náležite preukázané, že biologický rodič (rodičia) skutočne nechce alebo z rôznych dôvodov nemôže zabezpečiť osobnú starostlivosť o svoje dieťa a súčasne je také rozhodnutie v najlepšom záujme maloletého dieťaťa (bod 24 tohto nálezu). Neschopnosť alebo neochota rodiča postarať sa o maloleté dieťa pritom musí byť podľa názoru ústavného súdu pretrvávajúca (aktuálna) v čase rozhodovania konajúcich súdov o zverení dieťaťa do náhradnej starostlivosti, pretože jej cieľom je len dočasné riešenie vzniknutej rodinnej situácie a v prípade, ak to okolnosti na strane rodiča opätovne dovoľia a bude to v záujme maloletého dieťaťa, je návrat dieťaťa k svojej (pôvodnej) biologickej rodine dôvodný. Za ústavne neudržateľný a odporujúci podstate inštitútu náhradnej starostlivosti v zmysle zákona o rodine potom možno považovať záver krajského súdu o nespôsobilosti sťažovateľa zabezpečiť starostlivosť o maloletého vychádzajúci z rozhodnutí

talianskeho súdu v Bolzano vydaných v rokoch 2014 a 2015, t. j. v čase, keď ešte žila matka maloletého, teda z neaktuálneho skutkového stavu (citovaný bod 42 napadnutého rozsudku).

33. Aj napriek tomu, že v prospech zverenia maloletého dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti navrhovateľov svedčia podľa krajského súdu aj závery znaleckého posudku, krajský súd sa v dôvodoch svojho rozhodnutia obmedzil len na jediné konštatovanie znalca o „*nepredstaviteľnosti*“ vytrhnutia maloletého z prostredia, na ktoré sa maloletý po uplynutí dlhšej doby adaptoval. Bez akejkoľvek reakcie pritom krajský súd ponechal rozsiahlu argumentáciu sťažovateľa obsiahnutú v jeho odvolaní týkajúcu sa nesplnenia zákonných predpokladov na zverenie jeho syna do náhradnej osobnej starostlivosti navrhovateľov, pričom poukazoval tiež na zistenia znalca, ktorý charakterizoval jeho vzájomný vzťah s maloletým ako pozitívny, vrúcny, úprimný a potvrdzujúci prirodzenú túžbu otca starať sa o svojho syna. Krajský súd síce konštatoval „*osobnostnú diskvalifikáciu*“ sťažovateľa v starostlivosti o maloletého, avšak túto vo svojom rozhodnutí žiadnym spôsobom bližšie nešpecifikoval, a tak aj svoje nadväzujúce tvrdenie o ohrození riadnej výchovy maloletého v prípade jeho zverenia do starostlivosti sťažovateľa ostalo bez akéhokoľvek relevantného zdôvodnenia. Podľa názoru ústavného súdu sa krajský súd dostatočným spôsobom nevysporiadal ani s listinami predloženými sťažovateľom na základe výzvy okresného súdu, ktorými sťažovateľ preukazoval svoju schopnosť zabezpečiť náležitú osobnú starostlivosť o svojho maloletého syna (potvrdenie zamestnávateľa o skrátení pracovného času, potvrdenie o prijatí maloletého do predškolského zariadenia v mieste bydliska sťažovateľa, správa o šetrení pomerov príslušnými orgánmi v byte sťažovateľa), keď len stroho uviedol, že práve túto bližšie ničím nezdôvodnenú nevyhovujúcu osobnostnú charakteristiku sťažovateľa „*nemôže zvrátiť preukázaný fakt, že je zamestnaný, má stabilný príjem, bývanie a pre dieťa v [REDAKOVANÉ] zabezpečil škôlku*“.

34. Z ústavného hľadiska nemôže obstať ani záver krajského súdu, že zverenie maloletého do náhradnej osobnej starostlivosti navrhovateľov opodstatňujú ich v porovnaní so sťažovateľom kvalitnejšie osobnostné predpoklady. Nevyhnutnosť nariadenia náhradnej starostlivosti totiž nemožno odôvodniť tým, že náhradný rodič má lepšie predpoklady pre výchovu maloletého dieťaťa ako biologický rodič, ak na strane tohto rodiča neexistujú také preukázané závažné skutočnosti, ktoré ho z osobnej starostlivosti preukázateľne vylučujú. Navyše, predmetný záver krajského súdu odporuje aj judikatúre ESĽP (už citované rozhodnutie Kutzner proti Nemecku), podľa ktorej dôvodom na odňatie dieťaťa zo starostlivosti rodičov nemôže byť len skutočnosť, že by dieťa bolo možné umiestniť do prostredia vhodnejšieho pre jeho výchovu.

35. Ústavný súd súčasne zastáva názor, že krajský súd v napadnutom rozsudku nevenoval dostatočnú pozornosť ani zdôvodneniu najlepšieho záujmu maloletého dieťaťa v súvislosti s jeho zverením do náhradnej osobnej starostlivosti navrhovateľov. V tejto súvislosti krajský súd učinil len všeobecný záver, že maloletý je od svojho útleho veku (štrnástich mesiacov) na Slovensku, a „*tak ako znalec uviedol, je v súčasnosti, po 4 rokoch nepredstaviteľné dieťa natrvalo vytrhnúť z takéhoto prostredia a zveriť ho otcovi do cudzieho štátu*“. Ústavný súd netvrdí, že sa krajský súd najlepším záujmom maloletého vôbec nezaoberal, avšak jeho posúdenie v tomto ohľade nemožno považovať za dostatočné a zodpovedajúce čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa, lebo v ňom úplne absentujú zohľadnenie aktuálnych pretrvávajúcich potrieb maloletého a fázy jeho vývoja, a to so zameraním na jeho psychickú, emocionálnu a sociálnu stránku.

36. Nie je možné poprieť, že každá zmena výchovného prostredia môže byť s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu u maloletého dieťaťa spojená s adaptačnými problémami, stresom a určitým diskomfortom, pričom závisí od osobnosti a zdravotného stavu každého dieťaťa a nepochybne od osoby, do ktorej starostlivosti je dieťa zverené, ako sa s takou veľkou životnou zmenou dokáže dieťa vysporiadať a či táto môže u neho skutočne vyvolať negatívnu, ba priam až traumatizujúcu a nereparovateľnú skúsenosť. Negatívny dopad na maloleté dieťa v súvislosti so zmenou jeho výchovného a sociálneho prostredia by mal však byť v konaní náležite preukázaný. Na uvedenú povinnosť však konajúce súdy rezignovali a bez všetkého, teda bez vykonania ďalšieho dokazovania sa uspokojili s veľmi stručným a ničím nepodloženým názorom ustanoveného znalca o adaptačných problémoch maloletého dieťaťa (vyjadrenie znalca v závere znaleckého posudku č. 10/2017 v súdnom spise na č. 1. 818), ktorý súdny znalec nevedel dostatočne objasniť ani na pojednávaní uskutočnenom 14. decembra 2017 (zápisnica o pojednávaní v súdnom spise na č. 1. 843). Nemožno pritom opomenúť skutočnosť, že významnú úlohu pri akejkolvek zmene výchovného prostredia zohráva zásadný faktor, ktorým je len samotné plynutie času, pretože práve v dôsledku neho sa dočasné riešenie situácie môže stať trvalým.

37. Ústavný súd v tomto náleze už zdôraznil dočasnosť náhradnej starostlivosti (bod 24), čo znamená, že ak existuje možnosť, ba dokonca až očakávanie návratu dieťaťa do jeho pôvodnej rodiny, je potrebné, aby maloleté dieťa udržiavalo väzby s pôvodnou rodinou a tieto sa prehlbovali, aby ak to bude možné, mohlo dôjsť k opätovnému zlúčeniu rodiny. Uvedené by mali mať na pamäti nielen náhradný rodič (rodičia), ale aj všetky príslušné orgány a konajúce súdy, ktoré by mali k tomuto náhradných rodičov viesť, a nie podporovať obmedzovanie styku dieťaťa s jeho rodičom (rodičmi), ak to samozrejme nevyžaduje záujem dieťaťa. Tomuto cieľu možného znovuzjednotenia sťažovateľa a jeho maloletého syna však podľa ústavného súdu odporuje reakcia krajského súdu na odvoláciu námietku sťažovateľa týkajúcu sa súdnym znalcom indikovanú možnosť negatívneho ovplyvňovania maloletého voči sťažovateľovi zo strany tretích osôb, najmä navrhovateľa a starých rodičov. Krajský súd v tejto súvislosti len poznamenal, že takáto možnosť negatívneho ovplyvňovania maloletého zo strany rodiny matky nemôže prevážiť všetky jej pozitíva, ktoré pre dieťa znamenajú, čím *de facto* odobril možnú manipuláciu maloletého dieťaťa proti sťažovateľovi.

38. Ústavný súd tak uzatvára, že neschopnosť či neochota sťažovateľa zabezpečiť starostlivosť o maloletého ako požiadavka vyplývajúca z § 44 a nasl. zákona o rodine pre zverenie dieťaťa do náhradnej starostlivosti nebola krajským súdom náležite a dostatočne odôvodnená, pričom dôvody, ktoré krajský súd viedli k prijatiu jeho rozhodnutia, možno považovať za prekračujúce rámec ústavne prijateľnej interpretácie inštitútu náhradnej starostlivosti podľa § 44 a nasl. zákona o rodine. Napadnutý rozsudok krajského súdu preto v tomto smere nespĺňa ústavné atribúty náležitého odôvodnenia súdneho rozhodnutia a svojou intenzitou predstavuje porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Vzhľadom na mieru ústavnej neakceptovateľnosti označeného rozhodnutia došlo v priamej príčinnej súvislosti aj k porušeniu základného práva sťažovateľa na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a do jeho základného práva na ochranu rodičovstva podľa čl. 41 ods. 1 ústavy a základného práva na starostlivosť o deti a ich výchovu podľa čl. 41 ods. 4 ústavy (bod 1 výroku tohto nálezu).

39. Ústavný súd na záver považuje za potrebné tiež zdôrazniť, že týmto nálezom nevyjadruje názor (či už výslovný alebo implicitný), komu má byť maloletý zverený do osobnej starostlivosti. Je však nevyhnutné, aby taký závažný zásah do výkonu rodičovských práv a povinností, akým je zverenie maloletého dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti inej osoby ako rodiča, bol konajúcimi súdmi náležite odôvodnený a aby bol naplnený účel a obsah aplikovanej právnej normy zakotvujúcej inštitút náhradnej starostlivosti podľa zákona o rodine, a to za súčasného rešpektovania judikatúry ústavného súdu a ESLP.

40. Ústavný súd v súvislosti s návrhom sťažovateľa na zrušenie napadnutého rozsudku a vrátenie veci krajskému súdu dospel k záveru, že pre dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné, aby tomuto návrhu vyhovel (bod 2 výroku tohto nálezu). Po vrátení bude úlohou krajského súdu vec opätovne posúdiť, pričom je viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze. Krajský súd je predovšetkým povinný postupovať podľa príslušných ustanovení Civilného mimosporového poriadku, osobitne podľa jeho čl. 6 a doplniť dokazovanie so zameraním aj na zistenie názoru maloletého dieťaťa a skutočného záujmu sťažovateľa o osobnú starostlivosť maloletého tak, aby bol zistený skutočný stav veci.

41. Sťažovateľ súčasne požaduje priznanie finančného zadosťučinenia v sume 5 000 eur, ktoré odôvodňuje neprimerane dlho trvajúcim konaním, počas ktorého mu bolo znemožnené realizovať jeho rodičovské práva a povinnosti a súčasne došlo aj k sťaženiu budúceho výkonu jeho rodičovských práv. Súčasne poukazuje na pocit neistoty a krivdy spôsobenej absenciou jeho však kontaktu s maloletým synom. Zohľadňujúc všetky okolnosti prejednávanej veci, ústavný súd finančné zadosťučinenie sťažovateľovi nepriznal (bod 4 výroku nálezu), pretože za dostatočné zadosťučinenie považuje konštatovanie porušenia označených práv sťažovateľa a zrušenie napadnutého rozsudku krajského súdu. V tejto súvislosti je potrebné dodať, že sa nemožno stotožniť s tvrdením sťažovateľa o úplnej absencii kontaktu s jeho maloletým synom, keďže styk s ním bol počas celého konania upravený rozhodnutiami konajúcich súdov.

V.

Trovy konania

42. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania celkom v sume 680,74 eur (bod 3 výroku tohto nálezu).

43. Pri výpočte trov právneho zastúpenia ústavný súd vychádzal z vyhlášky č. 655/2004 Z. z. (§ 11 ods. 3, § 13a ods. 1) a sťažovateľovi priznal odmenu za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2020 (prevzatie a príprava právneho zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti) á 177 eur a 2-krát režijný paušál á 10,62 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky) a za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2021 (replika z 1. apríla 2021) á 181,17 eur spolu s režijným paušálom á 10,87 eur, čo spolu predstavuje sumu 567,28 eur. Ústavný súd priznanú odmenu zvýšil o 20 % daň z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“), t. j. o sumu 113,46 eur, pretože právny zástupca sťažovateľa je platiteľom DPH (§ 18 ods. 3 vyhlášky).

44. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označenej v záhlaví tohto nálezu, a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 19. mája 2021

Rastislav Kaššák
predseda senátu